

Ten eerste

Dodenvluchten

Piloten Transavia weer gehoord over Poch

Twee Transaviapiloten en zes andere Nederlandse getuigen worden woensdag opnieuw gehoord over de vermeende betrokkenheid van piloot Julio Poch bij de dodenvluchten in Argentinië. De getuigenverhoor worden in de rechtbank van Den Haag gehouden via een videoverbinding met Buenos Aires. Poch zou de piloten op Bali over de dodenvluchten hebben verteld. ANP

Plaag

Kampeeders hebben last van berkenwants

Er zijn dit jaar extreem veel berkenwantsen. De overlast veroorzakende beestjes zijn ook veel vroeger dan andere jaren. Berkenwantsen verspreiden een vieze lucht en kunnen daardoor een vakantie in caravan of tent vergallen. De diertjes zijn niet gevaarlijk voor de gezondheid. Dat meldt de Natuurkalender. Tegen de berkenwantsen is niet veel anders te doen dan stofzuigen. ANP

Onrust

Luchtalarm wegens grote brand in Breda

Bij een zeer grote brand in een bedrijfsverzamelgebouw in Breda zijn geen giftige stoffen vrijgekomen, aldus de gemeente. Die kreeg veel telefoontjes van verontruste inwoners over ingeademde rook en roetdeeltjes op kleding. Omwonenden werden via een luchtalarm en NL Alert gewaarschuwd dat ze ramen en deuren moesten sluiten en ventilatie moesten uitschakelen. ANP

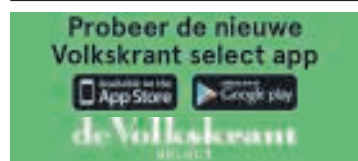
Dressuur

Toppaard traint weer na gewelddadige twist

Het olympische paard Vingino is na maanden stilstand weer in training. De 12-jarige ruiter, die met ruiter Tommie Visser is opgenomen in de voorlopige dressuurselectie voor de Olympische Spelen van Rio (2016), is inzet van een twist. Begin april werd het paard na een ruzie meegenomen uit een stal in Vijfhuizen in de Haarlemmermeer. Daarbij vielen klappen en werd er geschoten. ANP

Aanvullingen & verbeteringen

De Amerikanen bombardeerden Nijmegen tijdens de Tweede Wereldoorlog en niet de Engelsen zoals ten onrechte werd vermeld in de serie 'Fotograaf in de stad' (VZomer, pag. 50, 9 augustus).

Reportage Verpaupering boerderijen

Groninger parels van toen

Ze waren het visitekaartje van het dorp en nu staan de ooit zo trotse herenboerderijen te verkrotten. Door schaalvergroting, familievetes en erfeniskwesties neemt de leegstand van boerderijen in heel Nederland toe.

Van onze verslaggeefster
Ana van Es

BELLINGWOLDE De boerderij die ooit het pronkstuk van het dorp was, staat nu te verkrotten. De ramen van het eens zo markante graanpaleis zijn dichtgespijkerd, het balkon is weggegot. Op de restanten van vroeger wat de voordeur is geweest, hangt een bord 'verboden toegang'. Vitrage spookt door een ingeslagen bovenraam.

'Het staat al minstens dertig jaar leeg', verzucht de overbuurman, Sieverhardus Arends.

En het was zo'n plaatje, Hoofdweg 303 in Bellingwolde. Een herenboerderij uit 1898, in de mooiste Oost-Groninger traditie. Het visitekaartje van dit lintdorp, want dit huis is het eerste dat je ziet als je Bellingwolde binnenrijdt. De ambtenaar die deze dwarshuisboerderij ooit tot Rijksmonument bestempelde, vond het niet alleen de parel van Bellingwolde, maar in bouwstijl zelfs een voorbeeld voor de hele provincie.

Tegenwoordig staat dit agrarische kasteeltje niet alleen op de Monumentenlijst, maar ook bovenaan op de gemeentelijke lijst met 'rotte kiezen', oftewel verpauperde panden.

Leegstaande boerderijen dreigen in Nederland uit te groeien tot landschappelijk probleem. De leegstand van boerderijen kan op termijn zelfs groter worden dan die van kantoren, blijkt uit recent onderzoek van de Universiteit Wageningen. Dit voorjaar luidde ook de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed al de noodklok. Nergens is de leegstand zo zichtbaar als in Oost-Groningen, waar de voormalige graanrepubliek vol staat met rotte kiezen.

Als je rondrijdt door deze streek vol kaarsrechte akkers zie je ze: boerderijen die ooit behoorden tot de fraaiste van Nederland, maar nu bijna niet meer van deze wereld zijn. Op de Hamsterdijk even buiten Bellingwolde staat een heel rijtje krotten. Dichtgespijkerde vensters, een perceel waarop slechts een fundering staat, een huis met dichte bomen rondom, zodat je even denkt - hè, deze valt mee.

Tot een blik door het gebladerte leert: hier resteert een schrijngestalte.

'Als je bewust kijkt, zie je de achteruitgang', zegt sociaal geograaf Mark Sekuur, die verkrotte graanpaleizen in Oost-Groningen in kaart brengt. Officiële cijfers ontbreken, maar hij schat dat er 'enige tientallen' zijn. Ze staan leeg door schaalvergroting in de landbouw, maar ook door persoonlijke drama's: familievetes, erfenisruzie's. 'Elke boerderij heeft zijn eigen verhaal. In veel van deze boerderijen zit pijn.'

Neem een boerderij aan de Verlengde Hoofdweg in Nieuw-Beerta. Het houtsnijwerk langs het dak is weggebeten door de tijd. De kozijnen hebben al decennia geen verfkwest meer gezien. De schuur is gevaarlijk gammel. De eigenaresse, die niet met haar naam in de krant wil, komt aansloffen op afgeknipte kaplaarzen. Ze vertelt over neonazi's die haar kippen vermoorden en de psychiater die soms langskomt. 'Terwijl ik niet eens suïcidaal ben.'

'Iedereen hier in het dorp zegt: wij hebben deze boerderij verwaarloosd. Geloof ze niet, mevrouw.'

Wat is het verhaal achter Hoofdweg

303 in Bellingwolde, die ooit zo fraaie eerste boerderij van het dorp? Op de eigen Facebookpagina van Bellingwolde staan de foto's van het huis zoals het vroeger was - een pand met neoclassicistische elementen, met een echte slingerteru ervoor - rond het fin de siècle legden herenboeren in Oost-Groningen tuinen aan in Engelse landschapsstijl, om te bewijzen dat ze meer heer waren dan boer. Niets is ervan over. 'Lijkt nergens op', klagen inwoners van Bellingwolde op Facebook.

De slager van het dorp, Edwin Wiebrands, staart peinzend naar het wegwijnende graanpaleis. Vroeger was het prachtig, zegt hij, een parel voor het dorp. Ja, wat daar aan de hand is? Een probleem met de erfenis, vreest hij. Zijn vader, ook slager, deed zaken met de oorspronkelijke eigenaar, inmiddels overleden. Boven senior was dat - deze boerderij is eigendom van de familie Boven. Hij was een van de grootste boeren van het dorp, bezat meerdere boerderijen en veel land.

Op dit pand zit sinds het overlijden van Boven senior één of andere beperking, weet Wiebrands: het kan niet zomaar worden verkocht. 'Zijn drie kinderen raken het niet kwijt. Belangstelling is er zeker. Er zou een zorgboerderij in komen, maar dat ging op het laatste moment niet door.'

'Het is in beheer bij mijn broer', zegt een van de dochters Boven. Heel normaal, vindt zij: in Oost-Groningen blijven erfenissen wel vaker in beheer van de oudste zoon, ook nog in de 21ste eeuw. Haar broer, Hilko Boven, woont nog in Bellingwolde. Hij is boer, net als zijn vader, en woont in een herenboerderij even verderop. Maar niemand doet open. Het is oogsttijd, verklaart de buurman, hij is op het land.

Leegstand van boerderijen kan op termijn groter worden dan die van kantoren

Wageningen Universiteit in recent onderzoek

Elke boerderij heeft een eigen verhaal. In veel van deze boerderijen zit pijn

Mark Sekuur sociaal geograaf

Naar de Dollardpolders toe rijden combines af en aan over de goudgele akkers. Nog maar zelden in de geschiedenis van de graanrepubliek was de oogst zo vroeg als in deze zomer van 2014. Bellingwolde, met z'n ingestorte graanpaleizen, markeert de uiterste rand van Nederland. Richting de Duitse grens resteert alleen nog buurtschap De Lethe - naar het oud-Grieks voor 'vergetelheid.'

In de graanvelden boven het dorp, bij gehucht Den Ham, biedt een oude herenboerderij de aanblik van een natuurramp: de ingang wordt volledig versperd door een omgevallen boom. Dit huis is al jaren onbewoond. Achter een raam dat nog niet is gesneuveld, hangt een verweerd SP-affiche. 'Het is goed dat dit in de krant komt', zegt de eigenaar, Jeroen Krabbendam, oud-bestuurd van de plaatselijke SP.

De SP in Bellingwolde wil de 'rotte kiezen' in de gemeente aanpakken. Maar dat is lastig, weet Krabbendam uit eigen ervaring. Hij kocht deze boerderij tien jaar geleden, met de bedoeling er een woongemeenschap in te vestigen voor gescheiden mensen zoals hijzelf. Hij kwam uit Zeist, wist hij veel dat de boerderij plaatselijk bekend stond als 'wel een slordige'. Pas toen de verbouwing begon, bleek het erf volgestort te zijn met vervuild puin.

Het huis staat nu leeg en is onverkoopbaar. Al jaren loopt een rechtszaak tegen de vroegere eigenaar. Van de woongemeenschap kwam niets meer terecht.

Als je er oog voor hebt, zegt Krabbendam huidige partner Elisabeth Marcellis, zie je dat Oost-Groningen vol staat met verlaten panden. 'Boeren kopen een boerderij voor de grond, maar laten het huis verkrotten. Het dak gaat lekken en dan is het gebeurd.' Zelfs Rijksmonumenten gaan eraan. 'Ken je het eerste huis van Bellingwolde?'

Ja, waarom staat de eerste boerderij van Bellingwolde te verkrotten? 'Ze staat al zeker twintig jaar te koop', zegt eigenaar en beheerder Hilko Boven wat later via zijn mobiel. Hij is de stamhouder van de familie. Zijn vader heeft de boerderij gekocht voor het land. Hij wil ervan af. 'Ik heb meer huizen, dit heb ik niet nodig. Maar je raakt het aan de straatstenen niet kwijt.'

Inderdaad, er zit een beperking op: het mag niet opnieuw een agrarisch bedrijf worden. 'Dus je bent afhankelijk van particulieren. Nou, die zijn er niet zoveel. Als ze horen welk prijskaartje er aan een verbouwing hangt, haken ze af. Daarom staat er zoveel leeg in Oost-Groningen. Het is hier natuurlijk ook een achterstandsgebied.'

Sociaal geograaf Mark Sekuur overlegt met plaatselijke wethouders of de vervallen boerderijen kunnen worden omgetoverd tot 'landschapsruines'. Krotten die door de gemeente worden onderhouden, speciaal voor toeristen. 'Kamperen bij de ecoruïne', geniet Sekuur. 'Daarmee laat je de littekens in het landschap zien.'

Bij de monumentale boerderij op nummer 303 is de ruïnevorming in volle gang. Langs de gevel wappert iets dat de draagbalk van een schuurtje moet zijn geweest, op het dak groeit gras. Slager Wiebrands kijkt nog één keer om. Hij zegt: 'Jammer hè.'

zijn de rotte kiezen van nu

Grote foto linksboven: Bellingwolde, Hoofdweg 303, linksonder de achterdeur van de schuur op hetzelfde adres. Rechts van boven naar beneden: Bellingwolde Hamsterweg 24, Bellingwolde Hoofdweg 301, Bad Nieuweschans Hamdijk 47.

Foto's Harry Cock / de Volkskrant

15 mln. m² leegstand agrarisch onroerend goed

De komende jaren zullen circa 24 duizend boeren stoppen met hun bedrijf, aldus onderzoekers van Alterra, een onderzoeksinstituut van de Wageningen Universiteit. Dat leidt ertoe dat 15 miljoen vierkante meter aan agrarisch onroerend goed leeg komt te staan. Veel van de boerderijen die vrijkomen, zijn door grote stallen en een onpraktische indeling ongeschikt voor de huidige woon- en werkruimten in Nederland. Vooral de schaalvergroting sinds de jaren '70 (enorme stallen en schuren zijn sindsdien bijgebouwd) heeft de hedendaagse boerderij niet populair gemaakt onder toekomstige potentiële kopers die geen boer zijn. De leegstand is nu al zicht-

baar in Oost-Groningen, een landbouwregio met al jaren veel bevolkingskrimp, maar rond 2030 wordt de leegstand van boerderijen verwacht in Friesland, de Noordoostpolder, Overijssel en delen van Gelderland. De Wageningse onderzoekers tellen de 8 miljoen vierkante meter aan woonhuizen die vrijkomen overigens niet mee: zij gaan ervan uit dat die wel bewoond zullen blijven, hetzij door een voormalige boerenfamilie, hetzij door verhuur. Sloop is onvermijdelijk, aldus de onderzoekers. Ook moeten gemeenten ruimhartiger vergunningen afgeven voor een andere bestemming van een oude boerderij, zoals een zorgcentrum.

